

Etl Alex:¹ Szélsőséges politikai tendenciák a német haderőben

Vezetői összefoglaló

- A Bundeswehren belül teret nyitó szélsőségesek egyre nagyobb problémákat okoztak az elmúlt évek során, amelynek kapcsán egy erőszakos politikai hatalomátvétel előkészítésének lehetősége is bejárta a német médiát.
- 2019-ben 482 gyanús esetet azonosítottak a haderőn belül, amelyek feltételezhetőleg szélsőséges motivációt tükröztek. Ezek közül 363 jobboldali szélsőséghez, 77 pedig iszlamizmushoz kötődik. Az esetek intenzitása a rasszista megnyilvánulásoktól, a tiltott önkényuralmi szimbólumok és jelképek használatán át az illegális fegyver- és lőszerbirtoklásig terjedt.
- Az egyéni eseteken túl a rendelkezésre álló adatok alapján a haderőn belüli jobboldali szélsőségesek legalább részben a hálózatosodás jeleit mutatják, ami egyértelmű veszélyt jelent az alkotmányos rendre.
- Különösen súlyosan érinti a probléma a különleges műveleti erők (Kommando Spezialkräfte – KSK) alakulatát, amelyre válaszul 2020 nyarán a KSK minden nemzetközi együttműködését bizonytalan ideig felfüggesztették, a 2. századát pedig feloszlatták.
- A probléma kivizsgálásával megbízott Parlamenti Ellenőrző Testület arra a következtetésre jutott, hogy a Katonai Védelmi Szolgálat (Militärischer Abschirmdienst – MAD) nem látta el megfelelően a feladatát a szélsőséges esetek kiszűrése során, nem koordinált hatékonyan a többi nemzetbiztonsági szolgálattal és bizonyos esetekben információkat szivárogtatott az érintettek felé.

Az elmúlt évek során a német haderő (Bundeswehr) többször is a médiakritikák fókuszába került. Ezek egy része volt csak köthető azonban a haderő tartós alulfinanszírozottságából fakadó készenléti és humán erőforrás problémákhoz.² A botrányok másik köre jellemzően abból fakadt, hogy számos eset alapján a német haderőn belül jelentős problémát okoz a szélsőséges tendenciák jelenléte. Különösen aggasztó hírként járta be a médiát az úgynevezett Hannibal-hálózat felderítése, amelynek célja az volt, hogy tagjai államcsínyt hajtsanak végre az úgynevezett X napon (Tag X).³

Magyarországnak elemi érdeke, hogy az egyik legfontosabb biztonság- és védelempolitikai szövetségeseként és kiemelt hadiipari partnereként számon tartott Németország hadereje mentes legyen a szélsőséges elemektől.⁴ Éppen ezért jelen elemzés célja, hogy átfogóan vizsgálja a különböző jelentések, tanulmányok és vizsgálati dokumentumok alapján elérhető információkat a Bundeswehren belüli szélsőséges tendenciákkal kapcsolatban. A tanulmány először röviden áttekinti a német társadalmat érintő szélsőséges esetek alakulását. Ezt követően bemutatja a németországi fegyveres szervezeteken belüli szélsőséges tendenciákat, különös figyelmet fordítva a haderő esetére. Végül pedig a német haderő különleges műveleti képességét biztosító Kommando Spezialkräfte (KSK) esetét elemzi, mely alapján az is kirajzolódik, hogy a szélsőséges esetekből fakadó problémák a haderő alkalmazhatóságát is korlátozhatják.

¹ Etl Alex (etl.alex@uni-nke.hu) az NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézetének tudományos segédmunkatársa.

² A német haderő helyzetével kapcsolatban lásd például: Csiki Varga Tamás – Etl Alex: [Németország stratégiai jövőképe és a Bundeswehr reformfolyamata](#). Honvédségi Szemle 2020/1. 20-32.

³ Lásd például: [Angriff von Innen - Die Umsturzpläne rechtsextremer Sicherheitskräfte](#), [online], 2020. 07. 06. Forrás: dw.com [2021.01.22.]

⁴ A 2020 során elvégzett kutatásaink egyértelműen arra mutatnak, hogy Németország társadalmi és szakértői szinten is az egyik legfontosabb biztonság- és védelempolitikai partnerként számontartott ország. Ezzel kapcsolatban lásd például: Alex Etl: [The perception of security in Hungary](#). ISDS Analyses 2020/3. vagy Alex Etl: [The perception of the Hungarian security community](#). ISDS Analyses 2020/27.

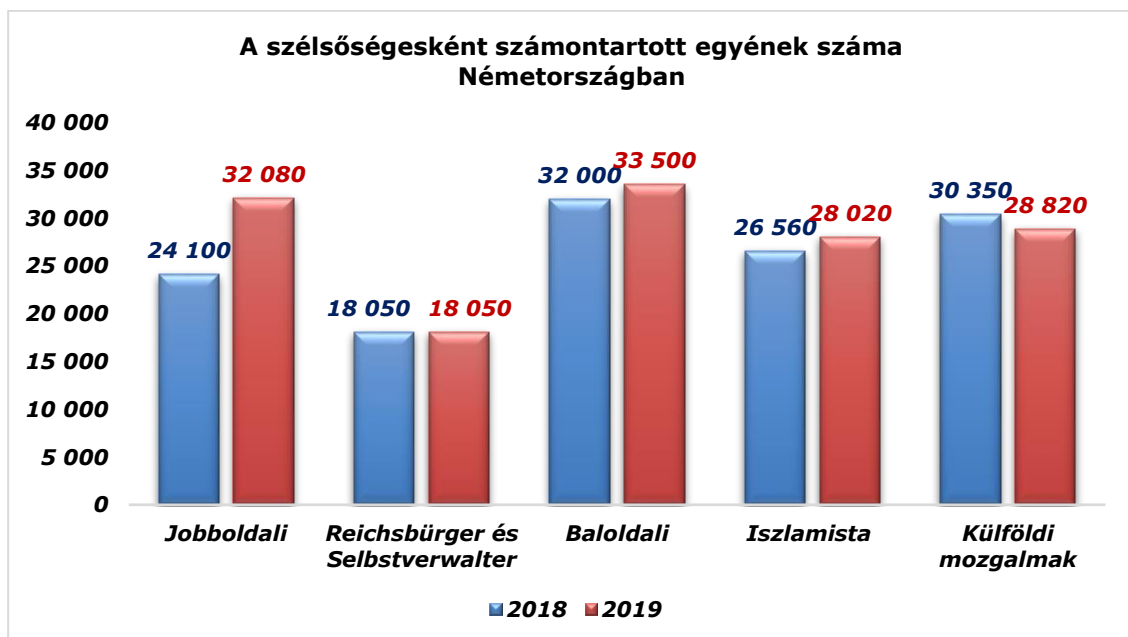
Szélsőségek a német társadalomban

A szélsőségesek számarányát egy társadalmon – vagy bármilyen csoporton, szervezeten – belül sosem lehet teljes pontossággal felmérni, hiszen azt nagyban befolyásolja, hogy mit értünk szélsőség alatt. Tovább bonyolítja az összkép megrajzolását az, hogy a szélsőséges tendenciák jelenléte rendszerint politikai kérdéssé is válik a közbeszédben. Kiemelten igaz ez Németország esetében, ahol a történelmi tapasztalatokból fakadóan rendkívül kényes ügyként jelenik meg az szélsőségesek problémája. Ez mindenekelőtt a nemzetiszocializmusra (és annak „hagyatékára”) vezethető vissza, ami mind a mai napig számos szélsőjobboldali szervezet szellemi táptalaját jelenti, ám ezzel párhuzamosan a német társadalom súlyos tapasztalatokkal rendelkezik a baloldali szélsőségeseket illetően is (pl. Vörös Hadsereg Frakció), amelyek mellett harmadik elemként az elmúlt évtizedekben egyre jelentősebbé vált az iszlamizmus képviselte fenyegetés is.

Ezek leglátványosabb megnyilvánulásai a közelmúlt különböző indíttatású terrortámadásai voltak (pl. 2016-ban a berlini karácsonyi vásárt ért iszlamista támadás; 2019-ben Walter Lübcke, a CDU-politikusának meggyilkolása; 2019-ben a hallei zsinagógát ért szélsőjobboldali/antiszemita támadás; vagy éppen 2020 elején a hanai szélsőjobboldali terrortámadás). Társadalmi szinten vizsgálva azonban a szélsőségek jelentette probléma jóval kiterjedtebb jelenség, mint azt az egyébként rendszerint nagy médiavisszhanggal járó terrortámadások jelzik.

Fontos ugyanakkor azt is látni, hogy a szélsőséges esetek széles skálán változhatnak. A német hivatalos adatsorokban jellemzően éppúgy szélsőségesként kezelik a gyűlöletbeszédhez köthető megnyilvánulásokat, mint azokat az egyéneket, akik valamely szélsőséges ideológiájú mozgalomhoz kötődnek, vagy akik politikai motivációjú, erőszakos cselekményeket követnek el. Éppen ezért az adatokat mindig kellő körültekintéssel érdemes kezelni, hiszen nem minden szélsőséges egyén válik erőszakossá vagy terroristává, sőt, az esetek jelentős része nem jut el az erőszakos megnyilvánulásig.

A német Szövetségi Alkotmányvédelmi Hivatal (Bundesamt für Verfassungsschutz – BfV) 2019-es évre vonatkozó áttekintése mintegy 141 000 főt kezel szélsőségesként Németországban, akik a kiadvány szerint öt nagyobb kategóriába sorolhatók (1. ábra). Közülük körülbelül 32 080 fő szélsőjobboldali, 33 500 fő szélsőbaloldali, 28 020 fő iszlamista, 28 820 fő külföldi ideológiához/szervezetekhez és 19 000 fő a Reichsbürger és Selbstverwalter mozgalomhoz köthető. E számok a BfV saját jelentése szerint is részben becslésekre alapulnak, ugyanakkor nagyjából érzékeltetik az egyes kategóriák méreteit.

1. ábra: A szélsőségesként számontartott egyének száma Németországban⁵

⁵ Szerkesztette a szerző. Az adatok forrása: [Verfassungsschutzbericht 2019](#), [online], 2020. július. Forrás: [Verfassungsschutz.de](#) [2021. 01. 20.]

A körülbelül 32 000 fő szélsőjobboldali közül a BfV 13 000 főt tekint erőszakorientálnak.⁶ A szervezett szélsőjobboldal három párthoz (Német Nemzeti Demokrata Párt, Die Rechte, Der III. Weg) kötődik, akiknek az összlétszáma 5 000 fő körüli, s például a Nemzeti Demokrata Párt esetében inkább csökkenő tendenciát mutat. Ugyanakkor a BfV becslése szerint további 6 600 fő pártokhoz nem kötődő szélsőjobboldali szervezetek tagja, valamint több, mint 13 000 fő nem rendelkezik tagsággal ilyen szervezetekben sem. A 2018 és 2019 közti jelentős növekedést (24 100 főről 32 080 főre) ugyanakkor nem ez okozta, hanem az, hogy a BfV 2019 januárjától szélsőségesként kezdte kezelni a Bundestagban is jelen lévő Alternative für Deutschland bizonyos alszervezeteit, köztük a Junge Alternative és a Der Flügel szervezeteket (maga az AfD ugyanakkor a vizsgált időtartam során hivatalosan nem állt nemzetbiztonsági megfigyelés alatt, bár a becslések szerint az AfD tagok 20%-a rendelkezett tagságban a Der Flügel mozgalomban, annak 2020-as megszűntetéséig). Ez ugyanakkor épp 2021 során változhat meg, ha a BfV a sajtóhírekkel összhangban hivatalosan is gyanúsítva nyilvánítja a párt egészét (amit jelenleg a BfV négy tartományban – Tübingia, Szászország, Szász-Anhalt, Brandenburg – tart megfigyelés alatt gyanúsként). Ez utóbbi ellen egyébként az AfD több alkalommal is jogi eszközökkel próbált tiltakozni az elmúlt évek során.⁷

A Reichsbürger és Selbstverwalter mozgalomhoz kötődő egyének jellemzően tagadják a Németországi Szövetségi Köztársaság és demokratikusan megválasztott vezetőinek legitimitását és a Német Birodalom (Reich) egyfajta kontinuitását propagálják, a világnézetüket pedig áthatják az összeesküvés-elméletek és az antiszemitizmus.⁸ A BfV jelentése szerint jellemző körökben a fegyverek iránti érdeklődés és 2018-ban 910-en, 2019-ben 530-an rendelkeztek közülük fegyvertartási engedéllyel, a mozgalom méreteit tekintve ugyanakkor inkább stagnálást mutatott az elmúlt években. A BfV jelentése összesen 19 000 főt sorol a Reichsbürger és Selbstverwalter mozgalomhoz, közülük ugyanakkor 950 főt szélsőjobboldaliliként azonosít. Az 1. ábrán közölt szám adatok is ezt tükrözik, tehát a 950 fő a szélsőjobboldali kategóriában jelenik meg.

A baloldali szélsőségesként számontartott 33 500 fő közül a BfV jelentése összesen 9 000 főt tekint erőszakorientálnak.⁹ Többségük (kb. 7 400 fő) az autonomista mozgalomhoz kötődik, illetve kisebb részben (kb. 900-900 fő) az anarchistákhoz és baloldali ideológiájú szélsőségekhez. A baloldali szélsőséges szervezetek közül kiemelkedik a kb. 10 500 tagot számláló Rote Hilfe e.V., amelynek a fő tevékenysége a baloldali elkövetők politikai, jogi és pénzügyi támogatására fókuszál.¹⁰

Az iszlamista szervezetek spektruma meglehetősen széles skálán mozog, ugyanakkor követőik száma alapján kiemelkednek közülük a különböző szalafista mozgalmak (kb. 12 050 fő), a Millî Görüş mozgalom (kb. 10 000 fő), amelyek együtt a 28 020 fő iszlamista jelentős részét lefedik (további kb. 1 000 fő köthető a Hezbollahhoz, 1 350 fő pedig a Muszlim Testvériséghez).¹¹ Ezt némiképp azonban árnyalja, hogy a BfV adatsora nem tartalmaz becslést az „Iszlám Államhoz” és az al-Káidához köthető szimpatizánsokra vonatkozóan. A valós szám adatot tehát feltehetőleg meghaladja a kiadványban jelzett 28 020 főt.

A nem iszlamista, külföldi mozgalmakhoz kötődő szélsőségesek jellemzően három nagyobb kategóriára oszthatók: az EU által terrorszervezetként kezelt Kurd Munkáspárt (PKK) szimpatizánsaira (kb. 14 500 fő), a török jobboldali szélsőségesekre (kb. 11 000 fő), valamint a török baloldali szélsőségesekre (kb. 2 550 fő).¹²

A társadalmon belüli szélsőségek mértékének egy másik aspektusát mutatja a politikai motivációjú bűncselekmények számának alakulása (2. ábra). A Szövetségi Bűnügyi Hivatal (Bundeskriminalamt) jelentése alapján egyértelműen növekvő tendenciát azonosíthatunk, hiszen míg ezek száma 2010-2014 között évi 30 000 körül alakult, addig 2015-2019 között inkább már évi 40 000 körül.¹³ Az idősoros adatok

⁶ *Verfassungsschutzbericht 2019*, i.m. 53.

⁷ *Verfassungsschutzbericht 2019*, i.m. 53.

Az AfD kül- és biztonságpolitikai programjával kapcsolatban lásd például: Speck Gyula: „Germany first” – Az AfD kül- és biztonságpolitikai programja. SVKI Elemzések. 2020/6. Az aktuális helyzettel kapcsolatban lásd például: Markus Wehner: *Beobachtung der AfD steht unmittelbar bevor*. [online], 2021. január 19. Forrás: faz.net [2021.02.05.] és Nicole Diekmann: *Die AfD und der Verfassungsschutz*, [online], 2021. 02. 15. Forrás: zdf.de [2021.02.16.]

⁸ *Verfassungsschutzbericht 2019*, i.m. 104.

⁹ *Verfassungsschutzbericht 2019*, i.m. 116.

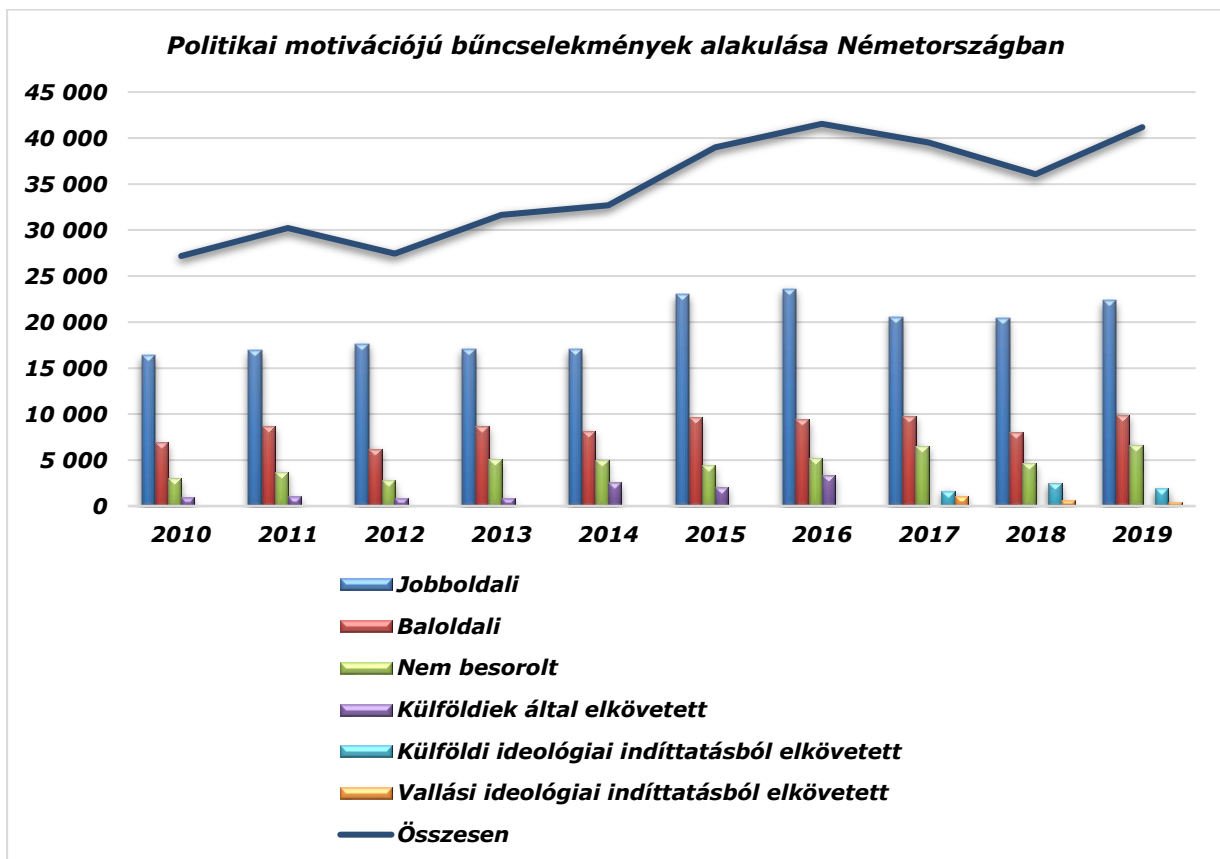
¹⁰ *Verfassungsschutzbericht 2019*, i.m. 126-127.

¹¹ *Verfassungsschutzbericht 2019*, i.m. 181. A Millî Görüş mozgalom kapcsán lásd például: Králik Tamás: Az iszlamista politika a török politikai kultúrában. *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle*. 2010/5. 22. oldal.

¹² *Verfassungsschutzbericht 2019*, i.m. 236.

¹³ Módszertanilag némiképp talán vitatható módon a Bundeskriminalamt nem minden politikai motivációjú bűncselekményt sorolt a szélsőséges kategóriába, csupán azokat, amelyek bizonyos alkotmányos alapértékek ellen irányultak vagy a szabad, demokratikus

alapján feltételezhetjük, hogy az arányok változása legalább bizonyos mértékig összefüggést mutat a menekült és migrációs válság fokozódásával, valamint ezzel párhuzamosan a társadalmi/politikai polarizáció elmélyülésével is. A politikai motivációjú bűncselekmények több, mint fele a jobboldali szélsőségekhez köthető, és az ezek számában mért növekedés is jelentős (2010-ben 16 375 eset, 2019-ben 22 342 eset). Jelentős a növekedés a baloldali motivációjú bűncselekmények esetében is (2010-ben 6 898 eset, 2019-ben 9 849 eset). Ezzel együtt pedig az is látható, hogy a külföldi ideológiai vagy vallási indíttatásból elkövetett bűncselekmények az összes eset meglehetősen kis részéért felelősek (előbbi 2019-ben 1 897 eset, utóbbi 425 eset).¹⁴

2. ábra: Politikai motivációjú bűncselekmények alakulása Németországban¹⁵

Az összképet némiképp árnyalja, hogy az összes politikai motivációjú bűncselekmény közel 40%-a, illetve a jobboldali motivációjú bűncselekmények csaknem 64 %-a propaganda jellegű (pl. alkotmányellenes szervezetek szimbólumainak használata).¹⁶ Az erőszakos jellegű bűncselekmények aránya ugyanakkor hullámzó tendenciát mutat (3. ábra). A 2010-ben regisztrált, összesen több, mint 2 600 esethez viszonyítva néhány évig egyértelmű növekedésről beszélhetünk (2015-ben 4 402 regisztrált eset), míg ezt követően inkább csökkenő tendenciát láthatunk (2019-ben 2 832 eset), ami szintén bizonyos korrelációt mutat a menekült és migrációs válság tetőpontjával és enyhülésével. Az erőszakos jellegű bűncselekmények többsége baloldali motivációjú, ám az adatsorból az is kitűnik, hogy a baloldali és jobboldali motivációjú, erőszakos bűncselekmények száma közötti különbség csökkenő tendenciát mutat. Némiképp más a

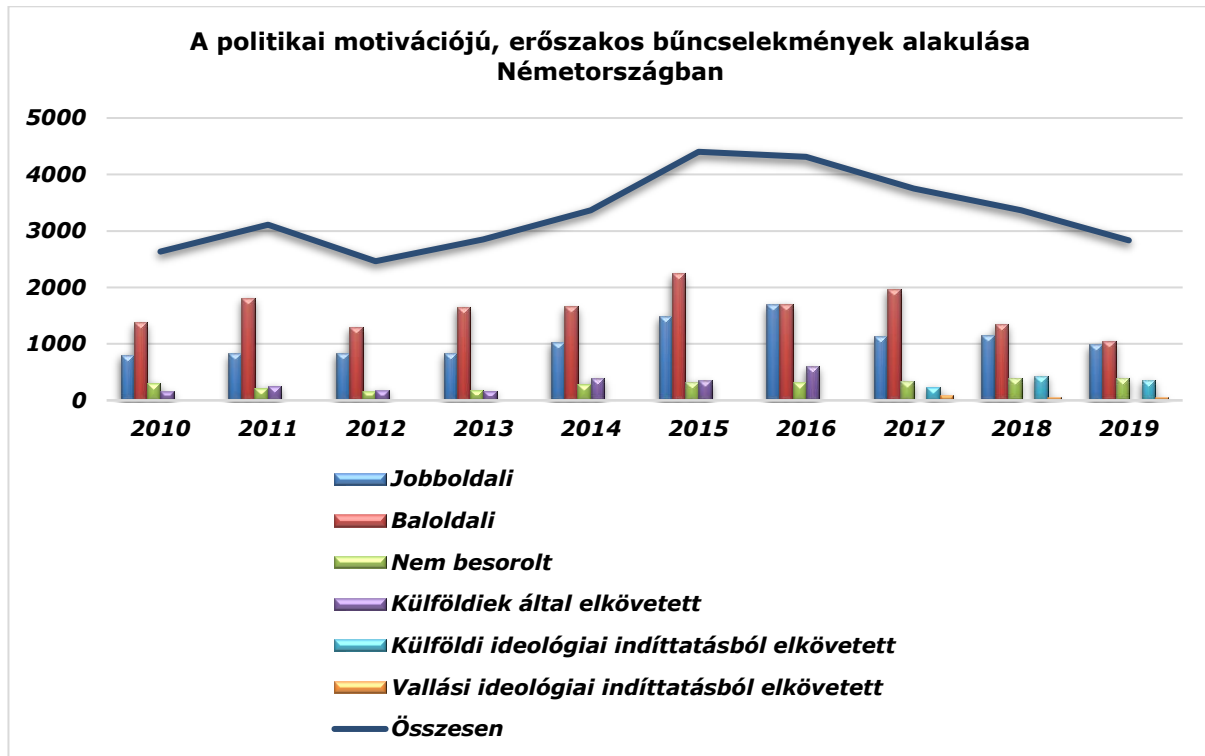
jogrendre voltak hatással. Ilyen a jelentés szerint az összes politikai motivációjú bűncselekmény 76,4 %-a volt 2019-ben. [Politisch motivierte Kriminalität im Jahr 2019](#), [online], 2020. 05. 12. Forrás: Bmi.bund.de [2020. 01. 19.] 3. és 12.

¹⁴ A 2010 és 2016 közötti adatsor megkülönböztet külföldiek által elkövetett politikai motivációjú bűncselekményeket. Ez a kategória 2017-től megszűnt és helyét a külföldi ideológiai indíttatásból elkövetett és a vallási ideológiai indíttatásból elkövetett kategóriák vették át.

¹⁵ Szerkesztette a szerző. Az adatok forrása: [Politisch motivierte Kriminalität im Jahr 2019](#), [online], 2020. 05. 12. Forrás: Bmi.bund.de [2020. 01. 19.] 2-3.

¹⁶ [Politisch motivierte Kriminalität im Jahr 2019](#), i.m. 3-4.

helyzet, ha az erőszakos bűncselekményeken belül csak a testi sértéssel járó eseteket vizsgáljuk, hiszen a 2019-ben regisztrált 1 688 esetből 828 jobboldali motivációjú, 405 pedig baloldali motivációjú volt.¹⁷ A 2019-ben regisztrált 10 politikai motivációjú gyilkossági kísérlet és 3 gyilkosság (Walter Lübcke meggyilkolása és a hallei terrortámadás) közül 7 jobboldali, 2 baloldali, 1 külföldi ideológiai indíttatású, 2 vallási ideológiai indíttatású, és 1 nem besorolt kategóriájú volt.¹⁸

3. ábra: A politikai motivációjú, erőszakos bűncselekmények alakulása Németországban¹⁹

Szélsőségesek a fegyveres szervezeteken belül

A BfV 2020 szeptemberében kiadott tanulmánya átfogóan vizsgálja a jobboldali szélsőségekhez köthető eseteket a különböző fegyveres szervezeteken belül. A tanulmány által vizsgált körülbelül 3 éves időszak (2017. január 1. – 2020. március 31.) során a tartományi szintű szervezetek 319, míg a szövetségi szintű szervezetek 58 gyanús esetet jelentettek a BfV felé, ugyanebben az időszakban a Katonai Védelmi Szolgálat (Militärischer Abschirmdienst – MAD) elé 1064 gyanús, jobboldali szélsőséges eset került.²⁰

Tartományi szintű szervezetek. A tartományi szintű szervezetektől érkező jelentések földrajzi megoszlása jelentős szórást mutat (egyben érzékeltetve azt is, hogy bizonyos tartományokat jobban érint a probléma). Így például három tartomány esetében negyvennél több gyanús esetről érkezett jelentés (Hessen – 59, Berlin – 53, Észak-Rajna-Vesztfália – 45), hat tartomány esetében 10 és 40 közötti esetről számoltak be (Bajorország – 31, Szászország – 28, Baden-Württemberg – 23, Brandenburg – 18, Alsó-Szászország – 16, Mecklenburg-Elő-Pomeránia – 15), míg hét tartomány esetében a gyanús esetek száma 10 alatt maradt a vizsgált időszakban (Saar-vidék – 0, Bréma – 1, Schleswig-Holstein – 3, Hamburg – 4, Tübingia – 5, Szász-Anhalt – 9, Rajna-vidék-Pfalz – 9).²¹ Az összesen 319 tartományi szintű eset kapcsán 303

¹⁷ Politisch motivierte Kriminalität im Jahr 2019, i.m. 5. o.

¹⁸ Politisch motivierte Kriminalität im Jahr 2019, i.m. 5. o.

¹⁹ Szerkesztette a szerző. Az adatok forrása: Politisch motivierte Kriminalität im Jahr 2019, i.m. 4.

²⁰ Rechtsextremisten in Sicherheitsbehörden Lagebericht, [online], 2020. szeptember Forrás: Verfassungschutz.de [2020. 01. 10.] 11.o

²¹ Rechtsextremisten in Sicherheitsbehörden Lagebericht, i.m. 12.

eljárást kezdeményeztek a hatóságok (237 fegyelmi eljárás, 48 felmentés/próbaidőre bocsátás, 18 munkajogi intézkedés). Emellett pedig 261 esetben indult büntetőeljárás.²² A megkezdett eljárásokból 100 esetben született elmarasztaló ítélet, 159 eset van függőben és 67 esetben megszüntették a vizsgálatot (jellemzően vagy azért, mert nem lehetett bizonyítani a gyanút, vagy mert az eset bizonyítást nyert ugyan, de az eljárás folytatása nem tűnt az eset veszélyességével arányosnak).²³ Az összes esetet tekintve csak elenyésző volt azok száma, amelyben az adott személy szélsőjobboldali kapcsolatokkal vagy szélsőjobboldali szervezetekben fenntartott tagsággal rendelkezett (összesen 8 és 2 eset). Sokkal jellemzőbb probléma volt az alkotmányellenes szimbólumok használata és az alkotmányellenes megnyilvánulások a különböző internetes chatfórumokon (összesen 247 eset), valamint a politikailag motivált sértés (52 eset), a propaganda (37 eset) és az erőszakorientált viselkedés (16 eset). A gyanús esetek 31%-a több, mint egy embert érintett a vizsgált fegyveres szervezeteken belül.²⁴

Szövetségi szintű szervezetek. A szövetségi szintű 58 gyanús eset megoszlása is meglehetősen egyenlőtlen, hiszen 44 eset a Német Szövetségi Rendőrség (Bundespolizei) kötelékén belül történt (és e 44 esetből 20 nem feltétlenül szélsőjobboldali, hanem inkább rasszista jellegű volt). A vizsgált időszakban 6 esetet jelentett a Szövetségi Bűnügyi Hivatal (Bundeskriminalamt), 4 esetet a Vámhivatal (Zollverwaltung), 2 esetet a Szövetségi Hírszerző Szolgálat (Bundesnachrichtendienst) és 1-1 esetet a Bundestag Rendőri és Biztonsági Szolgálat (PoDBT), valamint a BfV. Összesen 62 eljárást kezdeményeztek (38 fegyelmi eljárás, 23 felmentés/próbaidőre bocsátás, 1 munkajogi intézkedés).²⁵ Ezekből 24-ben született elmarasztaló ítélet, 31 van folyamatban és 7 esetben szüntették meg az eljárást. Az vizsgált esetek túlnyomó többségében (93%) egyetlen gyanúsítottról volt szó.

Szélsőséges tendenciák a haderőn belül

Jóval nagyobb ugyanakkor a jobboldali szélsőségekhez kötődő gyanús esetek száma a német haderőn (Bundeswehr) belül. A Katonai Védelmi Szolgálat (Militärischer Abschirmdienst – MAD) a vizsgált időszakban 1064 esetről érkezett jelentés.²⁶ Bár a Bundeswehr nagy szervezet (183 000 katonai és 81 000 civil alkalmazottal), ez az esetszám ugyanakkor még arányaiban is kimagaslik a többi vizsgált szervezethez képest (csak érzékeltetésképpen: a tartományi szintű biztonsági szervezetek összesített létszáma meghaladja a 275 000 főt, míg a szövetségi szintű hatóságok száma a 100 000 főt). A MAD jelentése szerint 56 esetben kezdeményeztek fegyelmi eljárást és 40 esetben büntetőeljárást.²⁷ Ebből 70 esetben született elmarasztaló ítélet és 24 esetben szűnt meg az eljárás. További kb. 400 esetben viszont más a helyzet, ezeknél ugyanis vagy arra jutott a vizsgálat, hogy a szélsőséges attitűd többé már nem igazolható, vagy rehabilitációra került sor, vagy pedig maga a vizsgálat volt sikertelen (ennél részletesebb szám adatok viszont nem érhetők el ezzel kapcsolatban).²⁸

A német adatközlés ez esetben azért problémás, mert egyfelől nem ismert, hogy hány esetben szűnt meg a vizsgálat annak sikertelensége miatt, másfelől pedig nem egyértelmű az sem, hogy mi alapján tekinthető rehabilitáltnak egy korábban szélsőségesnek nyilvánított személy. Bár a rehabilitáció fontos elem a szélsőségek elleni küzdelemben, nem felejthetjük el, hogy e ponton a haderő tagjairól, rendszerint fegyveres szolgálatot ellátó katonákról beszélünk, akiknek a szélsőséges attitűdjei kiemelt kockázati tényezőt jelenthetnek az állam számára. A számok egyúttal azt is érzékeltetik, hogy a magas esetszám kivizsgálása meglehetősen lassú ütemben halad. Ezt bizonyítja az a 2019 májusi dokumentum is, amelyben a szövetségi kormányzat beszámol a Bundestag részére a folyamatban lévő vizsgálatokról. E szerint a közreadás időpontjában (tehát 2019 májusában) a jobboldali szélsőséges tendenciákhoz kötődően a MAD-nál 428 gyanús eset vizsgálata volt függőben, amelyek közül több, mint 200-at még 2018-ban, több, mint 100-at 2017-ben, 29-et 2016-ban és további 20-at 2016 előtt regisztráltak.²⁹

²² [Rechtsextremisten in Sicherheitsbehörden Lagebericht](#), i.m. 13.

²³ [Rechtsextremisten in Sicherheitsbehörden Lagebericht](#), i.m. 14-15.

²⁴ [Rechtsextremisten in Sicherheitsbehörden Lagebericht](#), i.m. 13-15.

²⁵ [Rechtsextremisten in Sicherheitsbehörden Lagebericht](#), i.m. 16-18.

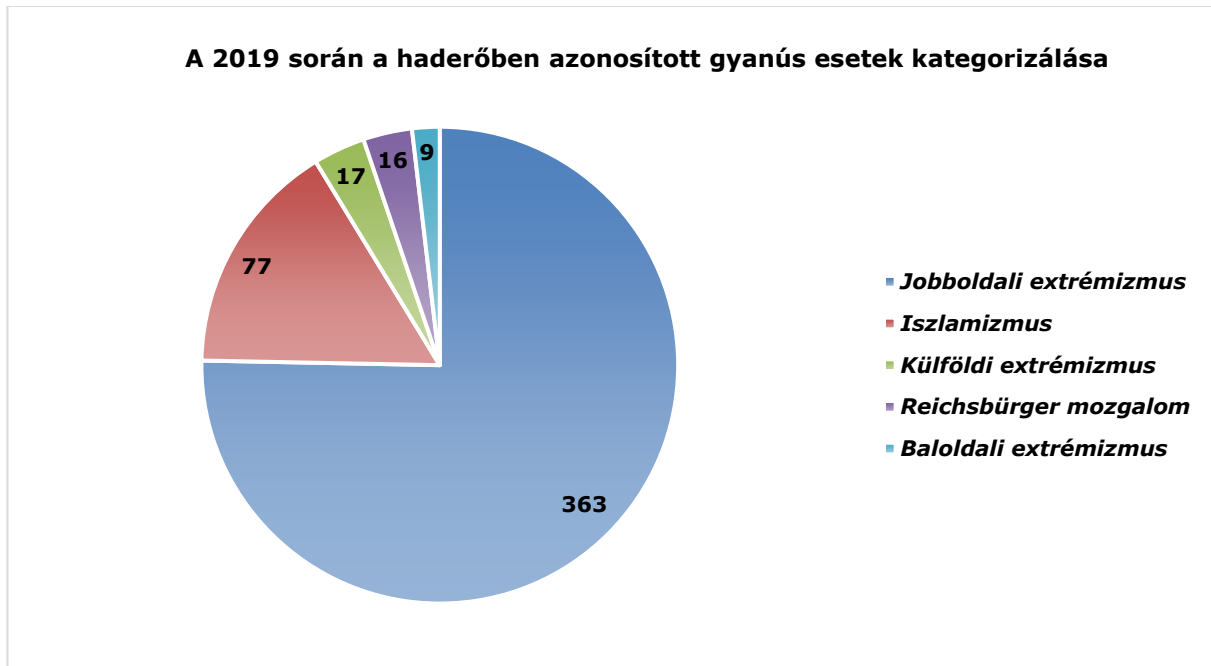
²⁶ [Rechtsextremisten in Sicherheitsbehörden Lagebericht](#), i.m. 19.

²⁷ [Rechtsextremisten in Sicherheitsbehörden Lagebericht](#), i.m. 20.

²⁸ [Rechtsextremisten in Sicherheitsbehörden Lagebericht](#), i.m. 19-20.

²⁹ [Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Ulla Jelpke, Tobias Pflüger, Dr. André Hahn, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE. – Drucksache 19/8674 –](#), [online], 2019. 05. 20. Forrás: dipbt.bundestag.de [2021. 01. 15.] 4.

A haderőn belüli szélsőségesekkel kapcsolatban további adatokat közöl a MAD 2019-es évre vonatkozó jelentése. A jelentés külön kezeli a gyanús eseteket, valamint ezen belül elkülöníti egymástól azokat az egyéneket, akikről bebizonyosodott, hogy szélsőséges nézeteket vallanak, illetve külön csoportként azokat, akiknek nem megfelelő az alkotmányba vetett bizalma (Verfassungstreue). Ez utóbbi, vagyis az alkotmányba vetett bizalom egyébként a katonák jogállásáról szóló törvény 8. paragrafusa értelmében szolgálatteljesítés kötelessége a német katonáknak.³⁰ Fontos azt is megjegyezni, hogy a MAD e tekintetben csak az adatokat összegzi, s a feltárt esetek nem jelentik automatikusan a szélsőségesek eltávolítását is a haderő kötelékéből. Ezzel együtt a 2019-es évre vonatkozó jelentés szerint 2019 során összesen 482 gyanús esetet azonosítottak a haderőn belül (4. ábra).

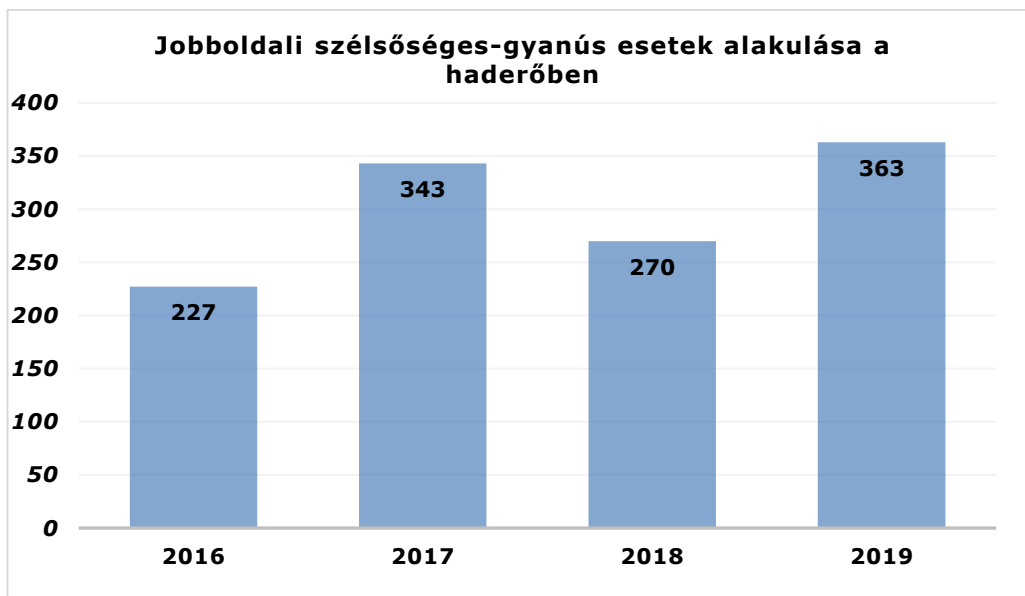

4. ábra: A 2019 során a haderőben azonosított gyanús esetek kategorizálása³¹

Ahogy az ábrán is látható, a Bundeswehren belüli gyanús esetek elsősorban a jobboldali szélsőséghez, illetve kisebb mértékben az iszlámizmushoz köthetők, míg a külföldi szélsőségesek, a Reichsbürger mozgalomhoz és a baloldali szélsőségesekhez kötődő gyanús esetek száma lényegében elenyészőnek mondható. Az 5. ábrán ugyanakkor az látható, hogy a jobboldali szélsőségesekhez kötődő gyanús esetek száma az elmúlt években inkább növekvő tendenciát mutat.

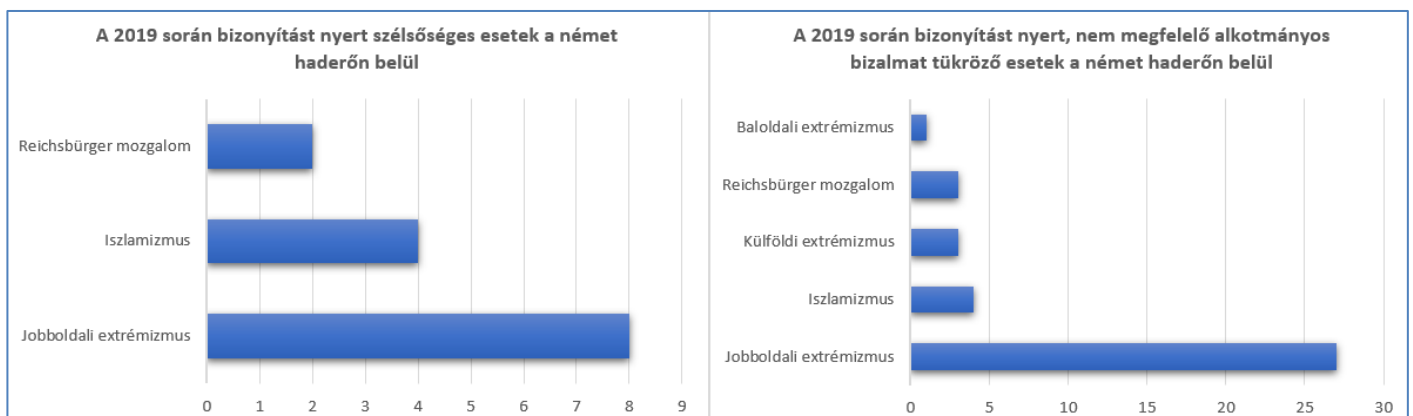
³⁰ Der Soldat muss die freiheitliche demokratische Grundordnung im Sinne des Grundgesetzes anerkennen und durch sein gesamtes Verhalten für ihre Erhaltung eintreten. [Gesetz über die Rechtsstellung der Soldaten \(Soldatengesetz - SG\) § 8 Eintreten für die demokratische Grundordnung](#). Forrás: [gesetze-im-internet.de](#)

³¹ Szerkesztette a szerző. Az adatok forrása: [MAD-Report Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2019](#), [online], 2020. 05. 05. Forrás: [Bundeswehr.de](#) [2021. 01. 19.] 13.

5. ábra: Jobboldali szélsőségekhez kötődő gyanús esetek alakulása a haderőben³²

Hasonló, éves kimutatás az iszlamizmushoz kapcsolódó gyanús esetekről nem érhető el, ugyanakkor a MAD jelentése szerint 2014-2018 között összesen 250 esetet azonosítottak e kategóriában.³³ Ezek száma egyébként annak függvényében is ingadozást mutathat, hogy az adott évben történt-e olyan, nagy hatást kiváltó botrány, amely növeli a jelentési hajlandóságot a haderőn belül (ez volt tapasztalható például 2017 után, a későbbiekben még tárgyalt Franco A. ügy következtében). Ahogy azt korábban már jeleztük, nem minden gyanús esetről bizonyosodik be, hogy valóban szélsőséges nézeteket valló egyénről van szó (6. ábra).

6. ábra: A 2019 során bizonyítást nyert szélsőséges és nem megfelelő alkotmányos bizalmat tükröző esetek a német haderőn belül³⁴

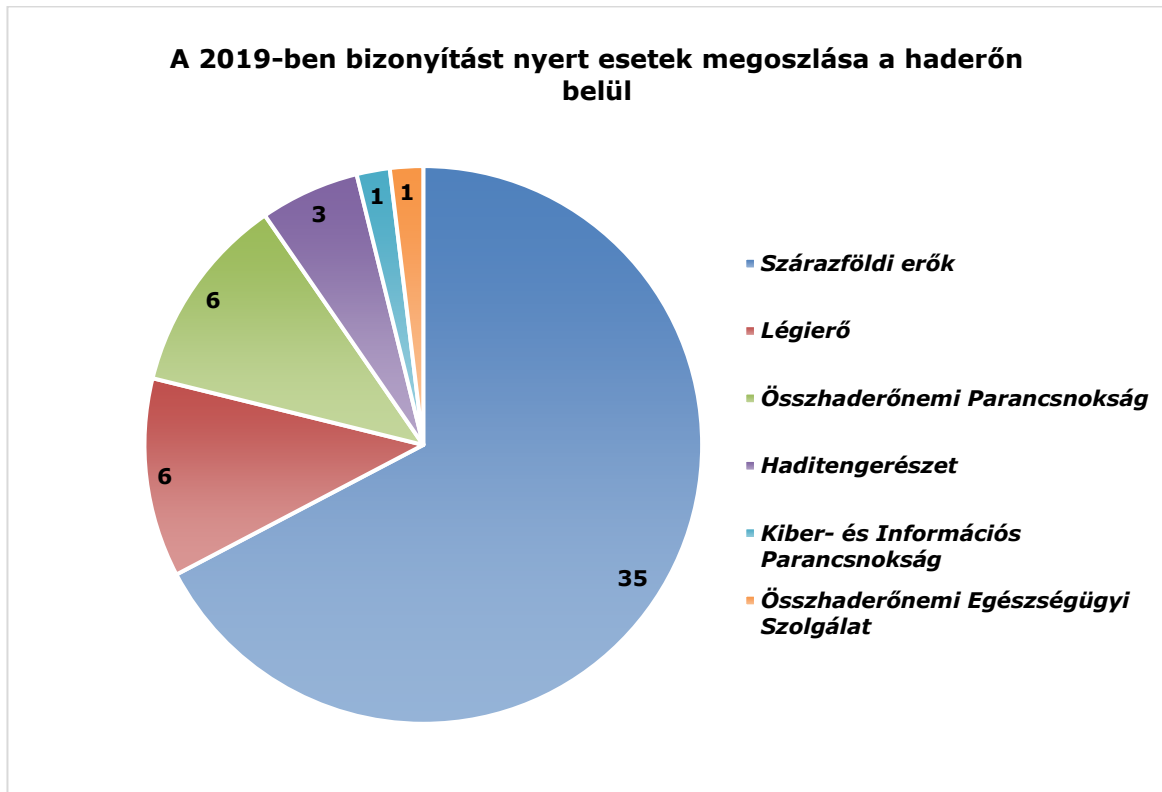
A 6. ábrán látható adatokból az rajzolódik ki, hogy 2019 során összesen 52 esetben nyert bizonyítást, hogy valóban szélsőséges, vagy nem megfelelő alkotmányos bizalommal rendelkező egyénről volt szó. Ezen belül kiemelkedő a száma (összesen 35) a jobboldali szélsőségekhez kötődő eseteknek. A jelentést módszertanilag ugyanakkor árnyalja, hogy nem közöl információkat arról, hogy a teljes gyanús esetszámból összesen hány egyén esetében bizonyosodott be az, hogy a felmerült gyanú téves. Tehát nem egészen

³² Szerkesztette a szerző. Az adatok forrása: MAD-Report Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2019, i.m. 13.

³³ MAD-Report Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2019, i.m. 14.

³⁴ Szerkesztette a szerző. Az adatok forrása: MAD-Report Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2019, i.m. 15.

világos, hogy az egyértelműen bizonyítást nyert eseteken túlmenően mi a helyzet a 2019-es évben a fennmaradó 430 esettel. Ennek feltehetően részben az is az oka, hogy az esetek kivizsgálása – ahogy már korábban jeleztük – az elmúlt évek során is csak lassú ütemben haladt.

7. ábra: A 2019-ben bizonyítást nyert esetek megoszlása a haderőn belül³⁵

A korábban említett MAD jelentés külön kitér a bizonyított esetek megoszlására a haderőn belül (7. ábra). Ez alapján jól látszik, hogy a probléma elsősorban a szárazföldi erőket érinti, ehhez ugyanakkor fontos azt is hozzátenni, hogy a szárazföldi erők összlétszámukat tekintve is felülreprezentáltak a Bundeswehren belül, hiszen létszámuk több, mint kétszerese a légierő és csaknem négyszerese a haditengerészet kötelékében szolgálóknak. Ha azonban a számokat ezeknek az arányoknak a figyelembevételével vizsgáljuk, még úgy is azt az eredményt kapjuk, hogy a szárazföldi erőkon belül jelent leginkább problémát a szélsőséges tendenciák jelenléte. Mindezek mellett a MAD jelentés röviden érinti a tartalékosok helyzetét is. E problémakör vizsgálatára 2017 második felében külön munkacsoport alakult, melyhez 2017. augusztusa óta 788 gyanús esetet jelentettek. A jelentés szerint ezek miatt 773 személyt többé már nem kérnek fel tartalékos szolgálat teljesítésére.³⁶

Az adatok alapján az rajzolódik ki, hogy a haderőn belül elsősorban a jobboldali szélsőségesek jelentik a fő kihívást. Az ehhez kötődő gyanús esetek kivizsgálása rendszerint a közösségi médiában tett xenofób megnyilvánulások alapján kezdődött meg. Több esetben a gyanús egyének szélsőjobboldali zenéket hallgattak katonai objektumokon belül, vagy szélsőjobboldali propagandaanyagokat birtokoltak, illetve részt vettek szélsőjobboldali koncerteken, demonstrációkon. Ugyanakkor csak kevés esetben lehetett bizonyítani, hogy az egyes személyek aktív tagjai lettek volna szélsőjobboldali szervezeteknek vagy pártoknak. A MAD jelentés úgy fogalmaz, hogy bár a gyanús esetek jó része nem igazolódott be, ugyanakkor azok, amelyek bizonyítást nyertek – súlyosak. Azt, hogy az esetek egyébként milyen széles skálán változnak, jól érzékelteti a szövetségi kormányzat 2019 májusi beszámolója a Bundestag részére, melynek melléklete

³⁵ Szerkesztette a szerző. Az adatok forrása: [MAD-Report Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2019](#), i.m. 16.

³⁶ [MAD-Report Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2019](#), i.m. 16.

tételesen felsorolja a Bundeswehren belüli jobboldali szélsőségekkel kapcsolatos bejelentéseket. Ezek között egyaránt található tiltott önkényuralmi szimbólumok és jelképek használatához, rasszista megnyilvánulásokhoz, náci tisztelgésekhez, illetve illegális fegyver- és lőszerbirtokláshoz kapcsolódó esetek is.³⁷

Összességében a MAD 2019-es jelentésében megfogalmazott véleménye szerint a rendelkezésre álló adatok alapján a jobboldali szélsőséges tendenciák növekedése nem veszélyezteti a Bundeswehr műveleti készenlétét, és bár a gyanús esetek között bizonyos esetekben azonosítható kapcsolat (személyesen vagy a közösségi médiában), ez önmagában nem bizonyítja egy, a Bundeswehren belüli szélsőjobboldali csoport létezését.³⁸ Ez utóbbi konklúziót ugyanakkor nem feltétlenül erősíti meg a szélsőséges tendenciák feltárását végző Parlamenti Ellenőrző Testület (Parlamentarische Kontrollgremium) jelentése, amely szerint a MAD nem minden esetben tett eleget az esetek kivizsgálásának.

2018 novemberétől kezdődően a Parlamenti Ellenőrző Testület párhuzamosan vizsgálta a Bundeswehren belüli jobboldali szélsőségek jelenlétét, valamint ezzel kapcsolatban a nemzetbiztonsági szolgálatok munkáját is.³⁹ A vizsgálat – melynek előzetes jelentését 2020 decemberében tették nyilvánosan elérhetővé – arra a kérdésre kereste a választ, hogy az érintett nemzetbiztonsági szolgálatok a rendelkezésre álló minden eszközt felhasználták-e a szélsőjobboldali tendenciákkal kapcsolatos tények kivizsgálására, emellett pedig azt a célt szolgálta, hogy feltárják, az egyes eseteken túl azonosíthatók-e a jobboldali szélsőségekhez kötődő struktúrák (hálózatok) a haderőben.

A vizsgálat egyfelől rámutatott arra a fenti adatok alapján nem túl meglepő tényre, hogy a nemzetbiztonsági átvilágítások ellenére a jobboldali szélsőség jelen van a haderőben és más biztonsági szervek köteleiében. A vizsgálat szerint ráadásul az érintett alkalmazottak egy része különböző körök révén és különböző intenzitással kapcsolatban is áll egymással.⁴⁰ Ez egyfelől lehet virtuális (a közösségi médiafelületeken, illetve chatfórumokon keresztül fennálló) kapcsolat, de ezen túlmenően feltételezhetően találkozókra is sor került köztük különböző fegyvervásárok, lőgyakorlatok és munkahelyi találkozók alkalmával. Sok érintett rendelkezik a fegyverekkel kapcsolatos szakismerettel, köszönhetően a Bundeswehr, illetve a rendőrség különleges műveleti erőinél szerzett tapasztalatainak, illetve ezek az egyének értelemszerűen szakmájukból fakadóan hozzáférnek lőfegyverekhez is.⁴¹

E vizsgálat – némiképp ellentmondva a MAD jelentésének – arra is rámutatott, hogy a haderőn belül érintett személyek jelentős része kapcsolatban áll különböző jobboldali szélsőséges csoportokkal, konkrét számot ugyanakkor nem említenek e tekintetben.⁴² Az ugyanakkor mindenképp figyelemre méltó, hogy az állami, illetve szövetségi szintű biztonsági szervezeteken belüli eseteknél hasonló kapcsolat kevésbé volt jellemző. Az azonosított fennálló kapcsolatok jellemzően az Identitárius Mozgalom, az AfD-hez kötődő – és elméletileg feloszlott – der Flügel, a Német Nemzeti Demokrata Párt, valamint a helyi és regionális testvériségi szervezetek és a Junge Alternativen irányába mutatnak. A MAD és a BfV ugyanakkor nem talált arra utaló jelet, hogy más, média hírekben megnevezett szélsőséges hálózatok is jelen lennének a haderőn belül. A jelentés ezen túlmenően megjegyzi azt is, hogy a korábbi izolált eseteken túl azonosíthatók személyi átfedések az egyes esetek között. A vizsgálat hangsúlyozza, hogy a BfV és a MAD véleménye alapján nincs bizonyíték egy erőszakos hatalomátvételt tervező árnyékhadserg létezésére, ugyanakkor a Bundeswehren és más biztonsági szervezeteken belül azonosítható struktúrák/hálózatok létezése mindenképp aggasztó.

Az esetekkel kapcsolatban a vizsgálat két további fontos tényezőt azonosít. Egyfelől azt, hogy az érintett nemzetbiztonsági szolgálatok közti koordináció és hatáskörmegosztás több ponton is problémás volt, amelynek megoldása érdekében egyértelmű szervezeti reformra van szükség. Másfelől pedig az is nyilvánvalóvá vált, hogy a Bundeswehr és a rendőrség több esetben sem kezelte megfelelően az általa birtokolt lőfegyvereket és lőszeret, ami lehetőséget nyitott azok eltulajdonítására.⁴³ Ez utóbbi probléma megoldásával kapcsolatban új, párhuzamos vizsgálat indult.

³⁷ A teljes beszámolót lásd: <https://dipbt.bundestag.de/doc/btd/19/103/1910338.pdf>

³⁸ MAD-Report Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2019, i.m. 14.

³⁹ Unterrichtung durch das Parlamentarische Kontrollgremium. Öffentliche Bewertung des Parlamentarischen Kontrollgremiums gemäß § 10 Absatz 2 Satz 1 des Kontrollgremiumsgesetzes zum Kontrollauftrag. Erkenntnisse, Beiträge und Maßnahmen von Bundesamt für den Militärischen Abschirmdienst, Bundesamt für Verfassungsschutz und Bundesnachrichtendienst zur Aufklärung möglicher rechtsextremistischer Netzwerke mit Bezügen zur Bundeswehr. Drucksache 19/25180. 2020. 12. 11.

⁴⁰ Unterrichtung durch das Parlamentarische Kontrollgremium. i.m. 5.

⁴¹ Unterrichtung durch das Parlamentarische Kontrollgremium. i.m. 5.

⁴² Unterrichtung durch das Parlamentarische Kontrollgremium. i.m. 5.

⁴³ Unterrichtung durch das Parlamentarische Kontrollgremium. i.m. 6.

Az Ellenőrző Testület jelentéséből komoly kritikaként olvasható ki, hogy a haderőn belüli szélsőséges tendenciák térnyerése elleni küzdelem során a MAD nem megfelelően látta el a feladatát.⁴⁴ Ennek orvoslása érdekében a MAD jelentős szervezeti átalakításon ment keresztül. Az Ellenőrző Testület ráadásul arra is rámutat, hogy a vizsgálat során információk szivárogtak a MAD irányából a probléma által leginkább érintett különleges műveleti erők, azaz a Kommando Spezialkräfte (KSK) felé, ami az egyes alkalmazottak nem megfelelő szakmai távolságtartását mutatja.⁴⁵ Emellett pedig kritikaként jelenik meg az is, hogy az ellenőrzések során a MAD nem volt képes hatékonyan koordinálni és együttműködni a többi nemzetbiztonsági szolgálattal és érintett szervvel, ami akadályozta az információmegosztást, valamint a vizsgálat lehetőségeit is. A jelentés ennek kapcsán megjegyzi, hogy bár egy munkacsoport megalakult a MAD és a BfV közti együttműködés elősegítése érdekében, radikális változás nem történt e területen. A vizsgálati jelentés ezzel együtt arra is utal, hogy a szélsőségekkel szembeni fellépés érdekében a BfV-t és a BND-t érintően is szükségesek bizonyos szervezeti/feladatszabási változtatások, ugyanakkor a kritikák középpontjába egyértelműen a MAD-ot helyezi.⁴⁶

Összességében a Parlamenti Ellenőrző Testület számos ajánlást is megfogalmazott a jövőre vonatkozóan.⁴⁷ Ezek közé tartozik a MAD szervezeti struktúráinak megreformálása és megerősítése; a BfV központi szerepének megerősítése a szélsőséges esetek feltárásában; a nemzetbiztonsági szolgálatok közti feladatmegosztás egyértelműsítése; a hatáskörök és jogi lehetőségek tisztázása; a szélsőséges és az ahhoz kapcsolódó fogalmak egyértelműsítése és elhatárolása a szervezetek között; a legális fegyvertartás szabályainak felülvizsgálata; illetve a haderő és a rendvédelmi szervek aktív és leszerelt alkalmazottainak melléktevékenysége során kiadott érzékeny információk jogi szabályozásának felülvizsgálata.

Szélsőséges tendenciák a Kommando Spezialkräfte alakulatán belül

Az összképet tovább súlyosbítja, hogy a szélsőséges tendenciák kiemeleten érintették a Kommando Spezialkräfte (KSK) alakulatát, amely hagyományosan a Bundeswehr szárazföldi erőinek különleges műveleti képességét biztosítja. Az egységet 1996-ban alapították és 1997-ben érte el a teljes bevetettség szintet. Csakúgy, mint bármely mely különleges műveleti erő esetében, a Kommando Spezialkräfte elsődleges feladata, hogy képes legyen a stratégiai fontosságú műveletek kivitelezésére, akár szélsőséges földrajzi és klimatikus viszonyok között is. A KSK állománya (a civil alkalmazottakkal együtt) körülbelül 1700 főre tehető, akik szervezetileg a Bundeswehr Gyorsreagálású Hadosztálya (Division Schnelle Kräfte) alá tartoznak, és a baden-württembergi Calwba települnek.⁴⁸ Az alakulat története során egyebek mellett aktívan részt vett a nyugat-balkáni és az afganisztáni műveletekben is. A KSK feladatainak jellege miatt – megint csak más országok különleges műveleti erőihez hasonlóan – zárt közösséget alkot, amelyről meglehetősen kevés információ érhető el a nyilvánosság számára. Ezzel együtt is elmondható azonban, hogy az alakulat nevéhez számos botrány kötődött annak létrejötté óta. Ezek közül a legfontosabbak az alábbiak voltak:⁴⁹

- 1997: Nyilvánosságra kerül egy videó, amelyen egy KSK katona látható náci karlendítés és „Heil Hitler” felkiáltás közben.
- 2000: Egy KSK katona a leszerelését követően 6 pisztolyt és 1550 lőszert tulajdonított el az alakulattól. Ezt követően politikusok, katonatisztek és civilek ellen tervezett merényletet végrehajtani. Az eset után hat héttel feladta magát a hatóságoknál, miután belátta, hogy az általa kidolgozott terv nem vezetne a remélt politikai változásokhoz.

⁴⁴ Unterrichtung durch das Parlamentarisches Kontrollgremium. i.m. 6-7.

⁴⁵ Unterrichtung durch das Parlamentarisches Kontrollgremium. i.m. 7.

⁴⁶ Unterrichtung durch das Parlamentarisches Kontrollgremium. i.m. 7-8.

⁴⁷ Unterrichtung durch das Parlamentarisches Kontrollgremium. i.m. 9-10.

⁴⁸ Bericht der Arbeitsgruppe Kommando Spezialkräfte, [online], 2020.07.02. Forrás: bmvg.de [2021.01.10.] 9.

⁴⁹ Az itt összegyűjtött esetek több forrásra támaszkodnak. Ezek az alábbiak: [Nazis in der Bundeswehr. Kommando Spezialkräfte KSK](#), [online], 2020.07.30. Forrás: Youtube.com [2021.01.10.]; Anna Kabus: [Das ist das Kommando Spezialkräfte \(KSK\)](#), [online], 2020.07.03. Forrás: augsburger-allgemeine.de [2021. 01. 10.]; Matthias Gebauer: [KSK-Hauptmann schickt Hilferuf an Kramp-Karrenbauer](#), [online], 2020.06.12. Forrás: Spiegel.de [2021.01.10.]; Daniel Koehler: [A Threat from Within? Exploring the Link between the Extreme Right and the Military](#). ICCT Policy Brief. 2019. szeptember.; Florian Flade – Ronen Steinke: [Mutmaßlicher Islamist beim KSK enttarnt](#), [online], 2020.06.17. Forrás: sueddeutsche.de [2021.01.10.]; Matthias Bartsch et. al.: [Exploring Right-Wing Extremism in Germany's Police and Military](#), [online], 2020.06.17. Forrás: spiegel.de [2021.01.10.]

- 2003: Reinhard Günzel, a KSK parancsnoka levélben támogatta Martin Hohmann (akkor CDU, ma AfD) képviselő egyik beszédét, amelyet több kommentátor is antiszemita nyilvánított. Az eset után Günzelt nyugállományba helyezték.
- 2006: Az afganisztáni művelet során a KSK katonái a Wehrmacht Afrikakorps szimbólumát festették a járműükre.
- 2015-től-?: André S., a KSK egykori altisztje megalapítja az elsősorban a Telegram alkalmazáson szerveződő, szélsőjobboldali Hannibal-hálózatot, amelynek célja az volt, hogy tagjai államcsínyt hajtsanak végre az úgynevezett X napon (Tag X). A hálózat feltehetőleg négy alcsoportra (északi, nyugati, déli, keleti) tagozódott. A déli alcsoport tagja volt a Bundeswehrben szolgáló Franco A., akit 2017 februárjában Bécs-Schwechat repülőtérén letartóztattak, amiért egy pisztolyt akart Németországba csempészni, emellett pedig 2015 óta kettős életet élt és párhuzamosan szíriai menekültnek adta ki magát (feltételezhetően azért, hogy magát menekültnek kiadva megtevesztő terrortámadást kövessen el). Az ennek alapján 2017-ben terrorizmus gyanújával indított vizsgálatok során jelentős mennyiségű (és részben a Bundeswehr alakulataitól származó) lőszert és robbanóanyagot találtak a hálózat északi alcsoportjának (Nordkreuz) bizonyos tagjainál. A Nordkreuz alapítója Marko G. korábban a rendőrség különleges erőinél (Spezialeinsatzkommando) szolgált, a szervezethez pedig katonák, rendőrök és helyi politikusok is kapcsolódtak. A Hannibal-hálózat pontos méretei nem ismertek, de André S. állítsa szerint akár 2000 tagot is számlálhat. Bár ez a számadat erős fenntartásokkal kezelendő, ugyanakkor a hálózat bizonyos elemei vélhetően napjainkban is aktívak lehetnek.
- 2017: A KSK több tagja is szélsőjobboldali viselkedést tanúsított egy búcsúparti során, amelynek keretében náci tisztelgésre és egy levágott disznófej rugdosására is sor került.
- 2020: A KSK egy katonájának ingatlanán végrehajtott vizsgálat során fegyvereket, lőszerket, két kilogramm robbanóanyagot és egy számszeríjat találtak.
- 2020: A KSK egyik katonája levélben számolt be Annegret Kramp-Karrenbauer védelmi miniszternek a KSK erőin belül fokozódó szélsőjobboldali tendenciákról. A levél kifejti, hogy a KSK-n belül megtűrik és tudatosan elfedik a jobboldali szélsőségeseket.
- 2020: A KSK erőin belül radikális iszlamistaként azonosítanak egy katonát, akit az év elején el is bocsátottak a szervezettől.
- 2020: Az év elején legfoglalt lőszerket és robbanóanyagokat nyomán indított vizsgálatok arra utaltak, hogy a KSK raktáraiból további 85 000 lőszer és mintegy 62 kilogrammnyi robbanóanyag hiányzik. Az év során végzett vizsgálatok alapján ezek jelentős része egy könyvelési hibára vezethető vissza.⁵⁰ Az így felderített lőszerket leszámítva ugyanakkor továbbra is 13 000 lőszer és 62 kilogrammnyi robbanóanyag hollétét nem lehet teljes bizonyossággal megállapítani. A Bundeswehr főszemlélőjének és a feladattal megbízott munkacsoportnak a jelentése alapján ugyanakkor az sem állapítható meg egyértelműen, hogy lopás történt volna. Valószínűbbnek tartják, hogy 2018 októberében 62 kilogramm több robbanóanyagot számoltak el, ami később hiányzott a leltárból (mivel soha nem is létezett). A 13 000 hiányzó lőszerrel kapcsolatban ugyanakkor nem fogalmaz egyértelműen a jelentés.

A 2020-as események jelentős politikai és médiavisszhangot váltottak ki az év során, és ráirányították a figyelmet arra, hogy a Bundeswehren belül kiterjedt szélsőséges hálózat működhet (különösen annak nyomán, hogy októberig nem sikerült semmit kideríteni az eltűnt robbanóanyagok és lőszer hollété felől). Az elmúlt évek botrányos esetei alapján pedig többen a legrosszabbtól (és egy esetleges „X nap” előkészítésétől) tartottak. Az eseményekre reflektálva Annegret Kramp-Karrenbauer védelmi miniszter május 29-ével létrehozott egy munkacsoportot Eberhard Zorn főszemlélő vezetésével és Eva Högl védelmi biztos (Wehrbeauftragte) közreműködésével, amelynek a feladata feltárni a KSK-n belüli szélsőjobboldali szélsőséges jelenlét mértékét.

A munkacsoport 2020. június 30-án hozta nyilvánosságra első jelentését, amelyben 60 intézkedési javaslatot fogalmazott meg a KSK átalakításával kapcsolatban. Ezzel párhuzamosan pedig Annegret Kramp-Karrenbauer védelmi miniszter és a főszemlélő úgy döntöttek, hogy a KSK minden nemzetközi

⁵⁰ [Zwischenbericht zur Umsetzung des Maßnahmenkatalogs der Arbeitsgruppe Kommando Spezialkräfte](#), [online], 2020.10.30. Forrás: bmvg.de [2021.01.22.] 14-15.

együttműködését felfüggesztik az intézkedések bevezetéséig. Ez utóbbi döntés már önmagában is érzékelteti a probléma súlyát, hiszen ezáltal a német haderő az egyik legfontosabb, nemzetközi műveletekben (pl. Afganisztán) is aktívan alkalmazott, stratégiai képességéről kényszerült bizonytalan ideig lemondani. A munkacsoport által megfogalmazott intézkedések közül a legfontosabbak az alábbiak voltak:⁵¹

- A KSK 2. századát fel kell oszlatni a katonáknak a 2017-es búcsúparti során tanúsított magatartása miatt.
- A zászlóaljparancsnok-helyettes (stellvertretende Bataillonskommandeur) és a vezénylő-főtörzsőr-mester (Führungsfeldwebel) pozíciók kialakítása a KSK szervezetén belül.
- A KSK kiképzési területének integrálása a szárazföldi erők struktúrájába (Ausbildungszentrum Infanterie).
- A KSK kiválasztási folyamatainak szigorítása, ennek részeként az előzetesen a KSK kötelékein kívüli szolgálatteljesítés kötelezővé tétele, valamint az alakulatokon belüli rotáció bevezetése. A KSK pszichológusi támogatásának megerősítése.
- A nemzetbiztonsági átvilágítási folyamatok megerősítése, felgyorsítása és egy új, 4-es szintű átvilágítás bevezetése. A tartalékosok átvilágításának szabályozása.
- A Főszemlélő vezetésével létrejön egy tanácsadói testület, amely a KSK átalakítási folyamatait támogatja. Mindez azért is volt kiemelten fontos, mert a júniusi jelentés – nem túl burkolt fenyegetésként – úgy fogalmazott, hogy 2020 október végéig be kell vezetni a meghatározott intézkedéseket, s amennyiben a KSK nem lesz képes a szervezeti megtisztulásra, úgy felmerül annak a kérdése is, hogy az alakulat fennmaradhat-e egyáltalán a jövőben.

A fenti, KSK-ra fókuszáló intézkedéseken túl a Védelmi minisztérium elrendelte egy attitűd-vizsgálat készítését is a Bundeswehren belül.⁵² E kutatás – amelynek eredményeit várhatóan 2021 során hozzák majd nyilvánosságra – jellegéből fakadóan nem lehet képes arra, hogy teljesen pontos képet adjon a haderőn belüli szélsőségesekről és a szélsőséges hálózatok helyzetéről, ugyanakkor arra alkalmas lehet, hogy betekintést nyújtson a haderőn belüli dinamikák és percepciók alakulásába.

A júniusi intézkedések végrehajtásával kapcsolatban 2020. október 31-én új jelentést hoztak nyilvánosságra, amely a KSK-t érintő változtatásokat értékeli.⁵³ Ez alapján az újonnan létrehozott pozíciók egyharmadát sikerült feltölteni október elejéig, valamint az átszervezéssel kapcsolatos további feladatok végrehajtása 2021. áprilisára várható. A KSK 2. századát július 31-én feloszlatták, az alakulat még megmaradt állományának további alkalmasságát pedig egy négylépcsős folyamat keretében vizsgálják. Ezen túlmenően újdonság még, hogy a MAD egy állandó irodát létesített Calwban a KSK hatékonyabb felügyelete érdekében. A jelentés beszámolt a megkezdett folyamatok megvalósításának előre haladásáról, és összességében pozitívnak értékelhető, hogy a KSK alakulatának teljeskörű feloszlására végül nem került sor.

Kitekintés

A német haderőt érintő politikai szélsőségesekkel összefüggő problémák azért nagyon súlyosak, mert alapjaiban érintik azokat a pilléreket – például a haderő belső normakontrollját (Innere Führung) és az „egyenruhás állampolgár” koncepcióját – amelyekre a Bundeswehr épül. Amennyiben a haderőn belüli szélsőséges tendenciákat nem sikerül visszaszorítani, úgy az egyaránt hatással lehet a német társadalom haderővel kapcsolatos attitűdjeire, a német biztonság- és védelempolitikai gondolkodásra, valamint legrosszabb esetben Németország alkotmányos rendjére is. Ezen túlmenően a KSK esete azt is jól példázza, hogy a szélsőségesek jelentette kihívás konkrét és stratégiai szintű problémákat okozhat a haderő alkalmazhatóságát illetően, ami adott esetben komoly hatással lehet akár a német műveleti részvételre, akár a különböző szövetséges és többnemzeti együttműködésekre, ezáltal plusz terhet róva a műveletben érintett partnerországokra.

⁵¹ [Bericht der Arbeitsgruppe Kommando Spezialkräfte](#), [online], 2020.07.02. Forrás: bmvg.de [2021.01.22.]

⁵² [Verteidigungsministerium plant Extremismus-Studie](#), [online], 2020.08.07. Forrás: sueddeutsche.de [2021.01.22.]

⁵³ [Zwischenbericht zur Umsetzung des Maßnahmenkatalogs der Arbeitsgruppe Kommando Spezialkräfte](#), [online], 2020.10.30. Forrás: bmvg.de [2021.01.22.] 14-15.

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2021/6

Magyarországnak elemi érdeke, hogy az egyik legfontosabb biztonság- és védelempolitikai szövetségeseként és kiemelt hadiipari partnereként számon tartott Németország hadereje mentes legyen a szélsőséges elemektől. A két ország bilaterális viszonyát illető történelmi tapasztalatok megkövetelik, hogy Budapest kiemelt figyelemmel kísérje a Bundeswehr állapotát. Ennélfogva ajánlott, hogy Magyarország – a német illetékes szervekkel együttműködve – folyamatosan nyomon kövesse a német haderőn belüli szélsőséges tendenciák alakulását. E tekintetben mindenképp pozitívum, hogy a Bundeswehr szervezeti kultúráját Európán belül is példaértékű transzparencia uralja, ami lehetőséget teremt arra, hogy Németország szövetségesei is pontosabb képet alkothassanak a haderőt érintő problémákról. Ezzel együtt az is feltételezhető, hogy a szélsőségesek jelentette kihívás más NATO haderőket is érinthet, így e probléma kezelése az egész szövetség számára meghatározó fontosságú.⁵⁴

⁵⁴ Ezzel kapcsolatban lásd például: Daniel Koehler: [A Threat from Within? Exploring the Link between the Extreme Right and the Military](#). ICCT Policy Brief. 2019. szeptember.

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2021/6

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Árva János, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Etl Alex, 2021

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2021